

die zonder toestemming het werk hadden verlaten, gevangen genomen moesten worden en dat de helft ter plaatse moest worden doodgeschoten – een bevel dat Blomquist eind november op last van Seyss-Inquart moest intrekken (maar niet dan nadat vier spitters als uitvloeisel van zijn bevel waren gefusilleerd) en vervangen door de bepaling dat gevluchte arbeiders moesten worden overgedragen aan de *Sicherheitspolizei*.

Welk beleid de *Sicherheitspolizei* ten aanzien van hen heeft gevoerd, is niet duidelijk, maar het kan zijn dat een aantal hunner terecht kwam in de z.g. *Strafkolonne* van het dwangarbeiderskamp 'Port Natal' bij Assen; de bezetter had deze psychiatrische inrichting in de eerste helft van oktober gevorderd om er diegenen in onder te brengen die in de buurt van Assen moesten spitten. Die waren in twee groepen verdeeld: de gewone *Arbeitskolonne* en de *Strafkolonne* die natuurlijk extra hard werd aangepakt en waarin in hoofdzaak spitters terecht kwamen die het ongenoegen van de toezichthouders hadden opgewekt. Als *Kommandant* van 'Port Natal' fungeerde een *NSDAP*-functionaris die in zijn vroegere leven mijnwerker was geweest en drie jaar tuchthuisstraf achter de rug had: 'een bruut', schreef later een Augustijner monnik die in februari samen met een vijf-en-twintigtal andere Augustijnen uit een Fries klooster naar 'Port Natal' werd gevoerd,

'die de arbeiders lijfstraffen toediende, hen door de modder liet kruipen, tweehonderdmaal achter elkaar een kniebuiging liet maken, schop of houweel in gestrekte armen vooruit gericht . . . , die je met een ijzerharde vuist in het weerloos gezicht stompte – gisteren nog had hij drie arbeiders neergeslagen.'¹

★

De weggevoerden die in Nederland bleven, hadden het als groep minder moeilijk dan diegenen die in Duitsland dwangarbeid moesten verrichten: die laatsten waren verder of zelfs veel verder van huis, konden nauwelijks hulp krijgen uit de stad of streek waaruit zij afkomstig waren en bevonden zich temidden van een bevolking die over het algemeen onverschillig stond tegenover hun lot. De weggevoerden in Nederland liepen soms gevaar door de acties van de Geallieerde jagers en jagerbommenwerpers, maar zij die in Duitsland terecht kwamen, met name in en bij de grote

¹ *Monnikenwerk in Drente* (1947), p. 41.